

ΜΑΡΙΑ ΚΟΛΟΖΩΦ-ΜΑΡΚΙΔΟΥ (1916-1994)

Η ΜΕΓΑΤΙΜΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΑ ΚΥΡΙΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

- Η εκπαιδευτικός Σύμβολο της Κομοτηνής, η οποία άφησε ανεξίτηλη τη σφραγίδα σε γενιές της μαθητιώσας νεολαίας που διατηρεί άσβεστη την αγαθή ανάμνηση της αγαπημένης τους καθηγήτριας
- Το ερευνητικό και ιστορικό-λαογραφικό συγγραφικό έργο της αποτελεί πολύτιμη επιστημονική παρακαταθήκη για την ιστορική σκιαγράφηση της Κομοτηνής και της Θράκης

Υπάρχουν πρόσωπα τα οποία με τον όλο «βίο και την πολιτεία» τους δικαιώσαν το πέρασμά τους από την επίγεια ζωή τους και κατέλιπαν ως πολύτιμη παρακαταθήκη στους επιγενόμενους τόσο το επιστημονικό ερευνητικό και συγγραφικό έργο τους όσο και την «καλή καγαθή ανάμνησή» τους. Αυτούς τους πνευματικούς ανθρώπους με την εμφιλόσοφη λογιότητά τους οι επιγενόμενοι γνωρίζουν είτε μέσω της ενδελεχούς μελέτης των πνευματικών πονημάτων τους είτε δια της προσωπικής αναστροφής μαζί τους αποκομίζοντας το απόσταγμα του πνευματικού τους πλούτου από το «ταμείον της ψυχής» τους.

Μια τέτοια προσωπικότητα των γραμμάτων και της παιδείας, η οποία ετίμησε και διακόνησε υποδειγματικά το ευθυνοφόρο λειτούργημα της εκπαιδευτικού στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Κομοτηνής και παράλληλα με τη συγγραφική ερευνητική και επιστημονική της πένα ανέδειξε άγνωστες πτυχές της τοπικής ιστορίας και λαογραφίας της Κομοτηνής υπήρξε και η αοίδιμος μεγάλιμη φιλόλογος και λογία συγγραφέας Μαρία Κολοζώφ-Μαρκίδου.

Παρήλθαν 22 έτη από την κοίμηση (1-1-1994) της Μαρίας Κολοζώφ-Μαρκίδου αλλά η αγαθή ανάμνηση της διδασκαλίας και της αξιοθαύμαστης παιδαγωγικής συ-

μπεριφοράς της παραμένουν άσβεστα βιώματα στις καρδιές των μαθητριών και μαθητών της ενώ τα πνευματικά συγγραφικά πονήματά της, τα οποία είναι η κατάθεση της ψυχής της και της αγάπης της για την Κομοτηνή και εν γένει την προσφυγομάνα Θράκη, αποτελούν για τους επιγενομένους ιστορικούς ερευνητές και μελετητές –εν οίς και ο γράφων– ακένωτη πηγή εμπνεύσεως για περαιτέρω επιστημονική ιστορική έρευνα και ανάδειξη των αγνώστων πτυχών της τοπικής ιστορίας της Κομοτηνής και των αξιόλογων ανθρώπων της, των γηγενών και προσφύγων, που υπήρξαν ο πλούτος και το κλέος της.

Η αοιδίμος φιλόλογος Μαρία Κολοζώφ-Μαρκίδου γεννήθηκε στις 28-2-1916 στο Τσανάκαλε (Δαρδανέλια) της Μικράς Ασίας και ήταν το 12^ο παιδί μιας πολυμελούς οικογένειας. Με την κατά το έτος 1922 Μικρασιατική Καταστροφή η οικογένεια καταφεύγει και εγκαθίσταται προσωρινώς στη νήσο Μυτιλήνη, ενώ σύμφωνα με παλιό βιογραφικό που δημοσιεύθηκε στην θρακική επετηρίδα του Μορφωτικού Ομίλου Κομοτηνής, αναφέρεται ότι με την Μικρασιατική Καταστροφή η οικογένεια εγκαθίσταται στη νήσο Ίμβρο. Κατά το έτος 1924 η οικογένεια εγκαθίσταται μόνιμως στην πόλη της Καβάλας, όπου η μικρή Μαρία μεγάλωσε, φοίτησε στο Δημοτικό Σχολείο, και ολοκλήρωσε την βασική εκπαίδευσή της στο Γυμνάσιο της πόλης.

Στη συνέχεια κατόπιν επιτυχών εισαγωγικών εξετάσεων εφοίτησε στην Φιλοσοφική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και έλαβε το πτυχίο της Παιδαγωγικής και Φιλοσοφίας το έτος 1940 με βαθμό «λίαν καλώς» 8. Όπως μας ανέφερε χαρακτηριστικά η θυγατέρα της, φιλόλογος και η ίδια αλλά και καθηγήτρια του γράφοντος στο 1^ο Γυμνάσιο Κομοτηνής, κ. Ισμήνη Μαρκίδου, η Μαρία Κολοζώφ-Μαρκίδου υπήρξε επιμελέστατη φοιτήτρια, με έμφυτη αγάπη για την επιστήμη της φιλολογίας, και ως αγαπημένη φοιτήτρια του μεγάλου πανεπιστημιακού κλασικού φιλόλογου, αοιδίμου Καθηγητή Ιωάννου Κακρίδη, διετέλεσε βοηθός του και μέχρι το τέλος της ζωής της διατηρούσε ως πολύτιμο κειμήλιό της ένα βιβλίο που ο Κακρίδης της το είχε αφιερώσει με ιδιόχειρη αφιέρωση.

Με το γάμο της κατά το έτος 1943 με τον Χρήστο Μαρκίδη ήλθε στην Κομοτηνή και ευτύχησε να μεγαλώσει πέντε παιδιά και να αποκτήσει δέκα εγγόνια και τρία δισέγγονα. Παρά το γεγονός όμως ότι είχε αποφοιτήσει από τη Φιλοσοφική Σχολή του Α.Π.Θ. ήδη από το 1940, εντούτοις επί δώδεκα συναπτά έτη (1940-1952) παρέμεινε αδιόριστη λόγω των πολιτικών φρονημάτων της. Κατά το έτος 1953 διορίστηκε ως καθηγήτρια φιλόλογος στο Γυμνάσιο Θηλέων της Κομοτηνής και επί σειρά ετών υπήρξε η αγαπημένη και λατρευτή καθηγήτρια των μαθητριών που μέχρι και σήμερα διατηρούν άσβεστη την αγαθή ανάμνηση της αιμνήστου καθηγήτριάς τους Μαρίας Κολοζώφ-Μαρκίδου και όταν συναντώνται με τα παιδιά της και ιδιαίτερα με τη θυγατέρα της, φιλόλογο Ισμήνη Μαρκίδου, αναφέρουν πάντοτε με συγκίνηση και νοσταλγία τις αλησμόνητες παλιές καλές ημέρες της νεότητός τους στο Γυμνάσιο Θηλέων Κομοτηνής και τα όσα ως καθηγήτρια, παιδαγωγός και κυρίως άνθρωπος προσέφερε και ενστάλαξε με πολύ αγάπη και ελικρινές ενδιαφέρον στις ψυχές τους.

Είναι γεγονός ότι η ίδια ως καθηγήτρια κατά την άσκηση του ευθυνοφόρου λειτουργημάτων της δεν περιοριζόταν σε μια στείρα και απόμακρη διδασκαλία από έδρας, αλλά με «μητρική αγάπη» πλησίαζε, συζητούσε και νουθετούσε τις μαθήτριάς της προσπαθώντας σε πολλές περιπτώσεις να επιλύει τα προβλήματά τους. Σε κάθε ευκαιρία καλλιεργούσε το φρόνημα, το πνεύμα και την εν γένει προσωπικότητά τους. Επεδείκνυε μάλιστα ιδιαίτερη μέριμνα για τις μαθήτριες που προέρχονταν

από τα χωριά του Νομού Ροδόπης και με πολύ κόπο και στερήσεις φοιτούσαν στο Γυμνάσιο.

Ο Πρωτοπρεσβύτερος π. Σταύρος Σπορίκης, εφημέριος και προϊστάμενος του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Κομοτηνής επί 55 συναπτά έτη ενθυμείται το ήθος, την πηγαία ευγένεια, την ευλάβεια και τον τακτικό εκκλησιασμό της Μαρίας Κολοζώφ-Μαρκίδου στο ναό του Αγίου Γεωργίου, αλλά κυρίως το πράον του χαρακτήρος της, την ευχάριστη διάθεση στις κοινωνικές της αναστροφές και το χαρακτηριστικό και ανεπιτήδευτο χαμόγελό της, το οποίο προσέφερε πλουσιοπάροχα προς όλους χωρίς εξαιρέσεις και διακρίσεις.

Η Μαρία Κολοζώφ-Μαρκίδου σφράγισε με την παρουσία και το υψηλού επιπέδου παιδαγωγικό έργο της, τη λειτουργία του Γυμνασίου Θηλέων Κομοτηνής όπου δίδαξε από το 1953 έως και το έτος 1976. Ήδη από το έτος 1966 έλαβε τον 3^ο βαθμό (2^ος βοηθός γυμνασιάρχη) αλλά το 1967 με την επικράτηση της δικτατορίας, ετέθη σε εξάμηνη διαθεσιμότητα απομακρυνόμενη από την υπηρεσία της. Με την αποκατάσταση της Δημοκρατίας (1974) και συγκεκριμένα κατά τον Φεβρουάριο του 1976 προήχθη σε Γενικό Επιθεωρητή της Μ.Ε. και υπηρέτησε ως Διοικητικός Επιθεωρητής στον Νομό Πέλλης και ως Γ.Ε.Μ.Ε. Ειδικότητας Φιλολόγων στην ΙΔ' Εποπτεία Καβάλας. Τον Δεκέμβριο του 1980 συνταξιοδοτήθηκε αλλά ουδέποτε έπαυσε το πνευματικό παραγωγικό έργο της προάγοντας τον πολιτισμό. Δημοσίευσε άρθρα, πραγματοποίησε διαλέξεις, οργάνωσε θεατρικές παρατάσεις. Διετέλεσε μέλος της διοικήσεως του Μορφωτικού Ομίλου Κομοτηνής και άλλων πολιτιστικών Σωματείων. Η Μαρία Κολοζώφ-Μαρκίδου εκοιμήθη την 1^η Ιανουαρίου 1994 σε ηλικία 88 ετών και ετάφη στο Κοιμητήριο της Κομοτηνής. Ο δε Δήμος Κομοτηνής αναγνωρίζοντας τη μεγάλη προσφορά της στην παιδεία και τον πολιτισμό, έδωσε το όνομά της σε μια των οδών της πόλης.

Ο ιστορικός μελετητής και ο εν γένει ερευνητής όταν ενασχολείται επισταμένως με το επιστημονικό ιστορικό και λαογραφικό συγγραφικό έργο της Μαρίας Κολοζώφ-Μαρκίδου, διαπιστώνει την μοναδική ικανότητά της να χειρίζεται τον γραπτό έλληνα λόγο είτε στη μορφή της καθαρευούσης είτε της δημοτικής γλώσσας καθώς και την επιστημονική της κατάρτιση να ερευνά τις πηγές και να αξιοποιεί με κριτική σκέψη τις ζώσες προσωπικές μαρτυρίες στο πλαίσιο της ενδελεχούς έρευνάς της για κάποιο ιστορικό ή λαογραφικό θέμα προκειμένου να συνθέσει με κάθε ακρίβεια, πληρότητα και τεκμηρίωση τις μελέτες της. Εξάλλου, όπως αναφέρει η θυγατέρα της, φιλόλογος Ισμήνη Μαρκίδου, η Μαρία Κολοζώφ-Μαρκίδου για να συγγράψει πολλές από τις μελέτες της, ερχόταν σε επαφή με παλαιούς γηγενείς κομοτηναίους και πρόσφυγες Θράκες, και κατέγραφε τις προσωπικές μαρτυρίες και γνώσεις τους για διάφορα ιστορικά και λαογραφικά θέματα, που αφορούσαν την Κομοτηνή και εν γένει το νομό Ροδόπης. Οι δε μελέτες που δημοσίευσε συνεχίζουν μέχρι και σήμερα να αποτελούν πολύτιμη παρακαταθήκη αφενός μεν διότι έφεραν στο φως εν πολλοίς άγνωστα τεκμήρια του ιστορικού βίου της Κομοτηνής και αφετέρου επειδή ενέπνευσαν τους επιγενομένους ερευνητές και μελετητές να ασχοληθούν διεξοδικότερα και αναλυτικότερα με ανάλογα ιστορικά θέματα έχοντας πάντοτε ως «πυξίδα» τις πρωτότυπες δημοσιεύσεις της.

Τα δημοσιευμένα έργα της είναι:

- 1) Η εκπαίδευση στην Κομοτηνή πριν το 1920 (1967),
- 2) Νέστωρ Τσανακλής. Ο Μεγάλος Ευεργέτης της Κομοτηνής (1972),
- 3) Έθιμα και Βιώματα από την περιοχή του Καβακλή της Ανατολικής Ρωμυλίας (1981),
- 4) Η παιδεία στην Κομοτηνή και στην περιφέρεια πριν από το 1920 (1983),
- 5) Η ιστορική Σημαία της Κομοτηνής και οι περιπέτειές της (1985/1986).

Από δε τα αδημοσίευτα κείμενά της φυλάττουμε στο προσωπικό μας ιστορικό αρχείο, εκείνο το οποίο μας προσέφερε η εγγονή της Μαρίας Κολοζώφ-Μαρκίδου, η κ. Σουζάνα Μαρκίδου – Αραμπατζή, και εκφωνήθηκε ως εόρτια ομιλία στην Κομοτηνή, την 30^η Ιανουαρίου 1967, ημέρα της Ιεράς Μνήμης των Τριών Ιεραρχών, υπό τον τίτλο «Ο Νέστωρ Τσανακλής Ενσαρκωτής των Ιδεών των Τριών Ιεραρχών».

Η Μαρία Κολοζώφ-Μαρκίδου με τα δύο κείμενά της για την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος στην Κομοτηνή και στις ελληνορθόδοξες κοινότητες της περιφέρειας πριν από την απελευθέρωση του τότε Καζά Γκουμουλτζίνας (14 Μαΐου 1920) προσέφερε μέγα έργο στην προσπάθειά της να αναδείξει τις άγνωστες πτυχές της νεότερας ιστορίας της Κομοτηνής. Η ίδια για τη συγγραφή των δύο αυτών πρωτότυπων κειμένων συγκέντρωσε πολύτιμο ιστορικό υλικό μέσα από τις προφορικές μαρτυρίες των αιμνήστων Πολύβιου Τσουρίδη, Δικηγόρου, Συμεών Αγγελίδη, Διευθυντού του Β΄ Δημοτικού Σχολείου Κομοτηνής, Σοφίας Αργυρίου που υπηρέτησε επί πολλά έτη ως Διευθύντρια του Παρθεναγωγείου πριν από το 1920, Ραλλού Χατζηρηγορίου (το γένος Στεργίου), που χρημάτισε διδασκάλισσα στο Παρθεναγωγείο πριν από το γάμο της, Μιχαήλ Σπαθόπουλου, Διευθυντού της Δημαρχίας Κομοτηναίων, Κων/νου Μπλέτσα, Ληξιάρχου του Δήμου Κομοτηναίων, καθώς και από τα μέλη της οικογένειας Ζαφειριάδου (συγγενών εξ αίματος του αιδιόμου Κομοτηναίου Καθηγητού του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Στίλπωνος Κυριακίδη) και από πολλούς άλλους δημότες που φοίτησαν στα ελληνορθόδοξα εκπαιδευτήρια της τότε οθωμανοκρατούμενης Γκιουμουλτζίνας.

Η συγγραφέας γράφει χαρακτηριστικά: **«Οι Έλληνες της Θράκης ωστόσο, υπέμεναν καρτερικά τη φριχτή τους μοίρα. Κι είναι αξιοθαύμαστο τούτο! Πώς μπόρεσαν και διατήρησαν γλώσσα και θρησκεία και εθνική Ελληνική Συνείδηση; Πώς δεν αφανίστηκε ο λαός αυτός κάτω απ' την καταιγίδα και την μακροχρόνια καταχνιά της Μουσουλμανικής εκείνης νεροποντής; Πώς έκλεισαν στην καρδιά και το νου ό,τι ωραίο, ό,τι ελληνικό, ό,τι χριστιανικό! Κι αμίλητοι διάβαιναν στο πέρασμα των χρόνων και τα εμπιστεύονταν σαν ιερά κειμήλια στις κατοπινές γενιές! Τί μεγάλη ψυχική δύναμη είχε ο ακατάλυτος ελληνισμός, για να μεταλαμπαδεύει στις νεώτερες γενιές τα γράμματα και την ιστορία τη χιλιόχρονη του έθνους μας. Όταν χορηγήθηκαν προνόμια στους σκλαβωμένους Έλληνες απ' τη Σουλτανική Πύλη, το μόνο που ζήτησαν οι Έλληνες ήταν τα σχολεία. Γιατί γνώριζαν καλά, πως μόνο τα σχολεία είναι η μήτρα η θερμουργή, που θερμαίνει και θάλπει νου και καρδιά και εμπνέει θάρρος, περηφάνεια και πλάθει στη φαντασία τη θεά ελευθερία όμορφη**

και ηρωική για να την επιζητούν νυχτοήμερα και να αγωνίζονται γι' αυτήν. Η παιδεία εξευγενίζει την ψυχή, καλλιεργεί το νου, το πνεύμα για να συλλάβει τα υψηλά ιδανικά της φυλής. Η ελληνική παιδεία δεν έσβησε κι ούτε έλειψε από τα θρακιωτόπουλα».

Η Μαρία Μαρκίδου-Κολοζώφ, η οποία πολλές φορές εκφωνούσε ποικίλου ιστορικού και λαογραφικού περιεχομένου ομιλίες, με ιδιαίτερο τοπικό ενδιαφέρον στον ραδιοφωνικό Σταθμό της Κομοτηνής, συνέγραψε και εκφώνησε και μια ομιλία για την ιστορία της Σημαίας της Κομοτηνής, η οποία φυλάσσεται ως Ιερό Κειμήλιο στο Δημαρχιακό Μέγαρο Κομοτηνής. Η ίδια συγκέντρωσε τα ιστορικά στοιχεία από τον Πολύβιο Τσουρίδη, Δικηγόρο, τον Παπαηλιάκη, Δήμαρχο Θεσσαλονίκης, τον Μιχαήλ Σπαθόπουλο, Διευθυντή Δημαρχίας Κομοτηνής και τον Ν. Μακαρώνη, Δημοτικό Υπάλληλο. Στο δε κείμενο που αργότερα δημοσίευσε, αναφέρει με έκδηλη συγκίνηση τα εξής: *«Κάθε πόλη, κάθε τόπος είναι δυνατό να έχει και την δική του ιστορική σημαία, που μ' αυτήν δένεται σφιχτά και αδιάρρηκτα η ιστορία η ιδιαίτερη του τόπου τούτου και των ανθρώπων του. Ζουν μαζί τα ίδια ιστορικά γεγονότα και γεύονται, σαν επιστήθιοι φίλοι, το ίδιο χαρές και λύπες, πίκρες και ενθουσιασμούς κι έχουν τους ίδιους στην καρδιά καημούς. Σε στιγμές κινδύνου δε διαστάζουν τα παιδιά της να χύσουν το αίμα τους και να τη βάψουν κόκκινη, καθώς είναι κρυμμένη στο ζεστό τους κόρφο, για να την προφυλάξουν από την ταπείνωση και το χλευασμό του εχθρού.*

Και τραβά εμπρός, όλο εμπρός, μ' ολόρθο το κορμί ο σημαιοφόρος περήφανος για τη μεγάλη τιμή και μ' έκσταση, ατενίζοντας θαρρείς με τα μάτια της ψυχής του την οπτασία της ίδιας της πατρίδας κι ακούει τα Χερουβείμ του τάγματος των Αγγέλων και φαίνεται σαν να κρατά στα χέρια του με δέος τα Άγια των Αγίων...

Σε κάθε εθνική μας γιορτή και ιδιαίτερα στις 14 Μαΐου, με πολλή συγκίνηση ακούμε τη στρατιωτική σάλπιγγα να χαιρετίζει την έπαρση της ιστορικής σημαίας της Κομοτηνής, ενώ η μαθητειώσα νεολαία, τμήμα στρατού, χωροφυλακής, αρχές στρατιωτικές και πολιτικές και πλήθη κόσμου στέκονται σε στάση προσοχής με κατάνυξη και σεβασμό.

Κι η σημαία γαλανόλευκη, περήφανη υψώνεται αργά-αργά κι όλη η ανθρωποθάλασσα εκείνη σηκώνει το κεφάλι και καρφώνει τα μάτια σ' αυτήν και την αγκαλιάζει τρυφερά με το βλέμμα, σαν αν θέλει να διεισδύσει ανάμεσα στις χαριτωμένες πτυχές της για να ερευνήσει τα όσα είναι φιλοτεχνημένα επάνω της. Ναι! Είναι τα ιστορικά γεγονότα που την γέννησαν και την έθρεψαν. Είναι τα καρδιοχτύπια και οι χαρές, οι συγκινήσεις και οι λαχτάρες που δοκίμασαν οι Γκουμουλτζιναίοι μαζί της. Είναι ένας ψυχικός κόσμος, που την στολίζει τόσο απλά, τόσο απέριττα».

Ο αληθινός ύμνος του λαού της Θράκης αποτυπώνεται με την ενήδονη γραφή της Μαρίας Κολοζώφ-Μαρκίδου στο προλογικό σημείωμα της δημοσιευμένης μελέτης της για τα έθιμα και τα βιώματα από την περιοχή του Καβακλή της Ανατολικής Ρωμυλίας. Γράφει ή μάλλον υμνολογεί η συγγραφέας περί της Θράκης και των Θρακών τα κάτωθι: *«Είναι εθνικός θησαυρός ο λαός της Θράκης. Είναι ένας κόσμος ωραίος με λαμπερή κι ένδοξη ιστορία, που οι σελίδες της ξετυλίχτηκαν στα υπερήφανα βουνά της, στις απλόχερες πεδιάδες της, στις κοσμοπολίτικες πόλεις της και στα γραφικά χωριά της. Υψώνεται εμπρός μας η θρακιώτικη ζωή σαν χιλιόχρονο δένδρο, γερό, στέρεο και ακατάλυτο στις δίνες του καιρού, πούχει τις ρίζες του χωμένες ως τα απώτερα βάθη των αιώνων και τρέφονται και ποτίζονται απ' τις μυστικές υπερδυνάμεις της παράδοσης και του θρύλου, της ιστορίας και της ίδιας της ζωής και που δεν μπορούν να τις παραλλάξουν λαοί και πολιτισμοί, που*

γεννιούνται, ακμάζουν, γερνούν και πεθαίνουν και δεν καταφέρνει να τις ξεκόψει η λαίλαπα βαρβάρων κατακτητών...

Στη διάρκεια της εξακοσάχρονης τουρκικής σκλαβιάς κυοφορείται η διεργασία του ελληνικού θαύματος της διαιώνισης της ελληνικότητας των θρακιωτών. Γιατί μέσα στη φλόγα των πολέμων, της κατάκτησης, στη συμφορά, στη βία, στο διωγμό και στα εξοντωτικά μαρτύρια ο ελληνισμός δεν έσβησε, η ελληνική συνείδηση δεν έλειψε, η ελληνική γλώσσα έζησε, η ορθόδοξη πίστη δυνάμωσε στις καρδιές σαν φλογίτσα του καντηλιού, που καίονται σταγόνα - σταγόνα το λάδι της θρησκείας φώτιζε τα σκότη της πικρής δουλείας και των εφιαλτικών ημερών με την ελπίδα θεριεμένη μέρα τη μέρα για λευτεριά. Και κατόρθωσαν σε τόσο αντίξοες και σκληρές συνθήκες να δημιουργήσουν πνευματικά και πολιτιστικά κέντρα...

Με το πολύτροπο παραδοσιακό πνεύμα τους, την ευφυΐα τους, τη δραστηριότητά τους, την αγάπη τους στην πρόοδο και την ευγενική τους άμιλλα επιβλήθηκαν πνευματικά στους Τούρκους και τους Βουλγάρους...

Οι Έλληνες της Ανατολικής Θράκης θα υποστούν τη μεγάλη θυσία. Θα εγκαταλείψουν το προγονικό ιερό χώμα, τις περιουσίες τους, τα Ζαρίφεια Διδασκαλεία, τα Ανώτερα Παρθεναγωγεία, τους ναούς, τα μοναστήρια, τα σχολεία τους, τα Αρρεναγωγεία, τις πολύτιμες βιβλιοθήκες. Θα αφήσουν με σπαραγμό και πόνο ψυχής τα κρυσταλλένια νερά, τους σπαρμένους κάμπους, που η ακαταπόνητη θέλησή τους και τα ροζιασμένα χέρια τους, τους είχαν μετατρέψει μοχλώντας νυκτοήμερα σε παράδεισο. Θα απαρνηθούν τους ιερούς τάφους, τα αγιασμένα κόκκαλα γονιών και προγόνων...

Ο ουρανός είναι βαρύς, μελαγχολικός απ' τον ανθρώπινο πόνο και στάζει μια βροχή που παγώνει τις καρδιές. Κι οι σταγόνες της βροχής κατρακυλούν στα πρόσωπα για να τα δροσίσουν από τον ψυχικό πυρετό. Όμως να! Εκεί στο νότο μια ηλιαχτίδα τους χαμογελά γεμάτη αισιοδοξία. Είναι σταλμένη απ' την πονεμένη Ελλάδα που θλίβεται για το ξεσπίτωμα των παιδιών της. Ανοίγει διάπλατα τα μητρικά της φτερούγια για να τ' αγκαλιάσει, να τα προστατέψει, να μερώσει το σπαραγμό τους μ' ένα χάδι μητρικό...

Κι ήρθαν το φθινόπωρο του 1924 και βρήκαν γη στέρφα και την εκχέρωσαν. Κι ήβραν γη ακαλλιέργητη και άζωη και της δώσανε ζωή απ' τη δική τους ζωή! Κατοίκησαν αρχικά σε στάβλους, αποθήκες και αχούρια και παράγκες κι όλα αυτά με τον καιρό τα μετέτρεψαν σε νοικοκυρόσπιτα με την εργατικότητά τους, τη φιλοτιμία τους, την αγάπη τους στην πρόοδο, στα γράμματα, στο Ωραίο».

Η θρακική γη, η προσφυγομάνα Θράκη που τόσο αγάπησε, υπηρέτησε, ετίμησε, υμνολόγησε και εξύμνησε η Μαρία Κολοζώφ-Μαρκίδου δια των επιγενομένων βλαστών της οφείλει την ανάλογη τιμή στο πρόσωπο της μεγατίμου και λογίας αυτής Γυναίκος, Εκπαιδευτικού, Ερευνήτριας και Συγγραφέως. Η μνήμη της παραμένει άσβεστη φλόγα ακοίμητης κανδήλας στους μαθητές της, τα πνευματικά της τέκνα και αναστήματα, αλλά και στα μοναδικά και πρωτότυπα επιστημονικά πονήματά της. Τούτη η γραφή αποτελεί το ελάχιστο «πνευματικό μνημόσυνο» στην μεγάλη αυτή κυρία της Κομοτηνής και της Θράκης.

Υ.Γ. Το παρόν αφιερωματικό κείμενο ως αποτελέσει γραφή «πνευματικής μνημοσύνης» και για όλους εκείνους, άνδρες και γυναίκες, που διακόνησαν και λειτούργησαν με τη γραφίδα και το λόγο τους, το ήθος και τους αγώνες τους, τη μεγάλη θρακική γη και τους ανθρώπους της, χωρίς να αναμένουν ποτέ αντιμισθία από τις αρχές και τις εξουσίες του τόπου και του κόσμου αυτού.